

Фрагментация и обхват на разходните елементи при определяне на себестойността на обучението на студентите

Веселин Григоров, Юлиян Ангелов, Сава Савов

Abstract: Presented is a variant of fragmentation of educational activities and range of its cost elements consistent with the need to determine the cost of students' education.

Key words: Higher education, cost of education

ВЪВЕДЕНИЕ

Дългогодишните традиции на университетското образование и актуалните обществени потребности са обусловили съществуването на отразената със Закона за висше образование фрагментация на учебната дейност в университетите чрез области на висшето образование, професионални направления и специалности. Друг аспект на фрагментация на учебната дейност се изразява чрез обособяването на образователно квалификационните степени бакалавър, магистър и докторант. Допълнително фрагментиране на възможните комбинации при осъществяване на учебната дейност се поражда от условията за тяхната реализация в различни структурни звена на университетите и под различна форма – редовна, задочна или дистанционна.

За всеки вариант на фрагментираната учебна дейност са характерни особености, свързани с учебните планове и програми, графика на учебния процес и организационното му структуриране в групи и потоци, ангажираните преподаватели и осигуряването на учебната дейност с необходимите ресурси. Разнообразието от множество предпоставки и условия е причина за различна себестойност на обучението на студентите, чрез която комплексно се представя ефективността и качеството на учебната дейност [1].

ИЗЛОЖЕНИЕ

При отчитане влиянието на различни по характера си фактори и условия се изисква да бъдат зададени по определен начин текущата фрагментация на учебната дейност и на свързаните с нея разходни елементи. Един възможен вариант на такава фрагментация е представен на фиг.1 и фиг.2.

Трите секторни полета представят в низходящ ред на големината си ОКС – бакалавър, магистър, докторант.

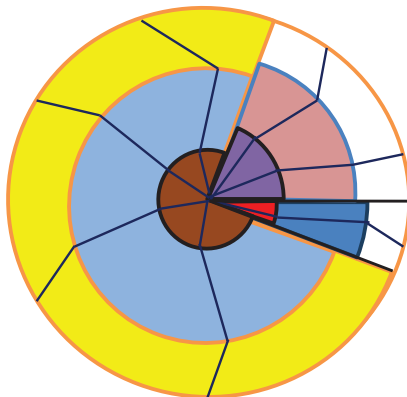
Трите концентрични пояса във всеки от секторите съответства на форма на обучение от периферията към центъра за бакалавър и магистър – редовно, задочно, дистанционно обучение и за докторант – редовно, задочно, самостоятелна подготовка. Лъчите във всеки от секторите разграничават полета на професионални направления.

За всяко поле на професионалните направления от фиг.1 се прави допълнителна детайлизация, която е илюстрирана на фиг.2.

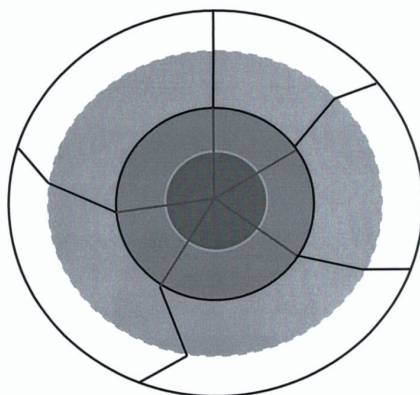
Двата външни концентрични пояса от периферията към центъра представят косвените разходи, съответно през летния семестър на предходната учебна година и зимния семестър на текущата учебна година. Тази комбинация на семестрите от две последователни учебни години позволява да се постигне синхронизация с финансовата година, при което се улеснява ползването на необходимата счетоводна информация. При това продължителността на първия период е осем месеца, а на втория – четири.

Двата вътрешни концентрични пояса от центъра към периферията представят преките разходи, съответно през същите зимен и летен семестър. Лъчите

разграничават специалности, магистърски курсове или докторантски програми в едно професионалните направления.

Фиг.1. Организационна франгментация по професионални направления

Фиг.2. Франгментация по специалности

Обхватът на преките разходи се определя от условието в него да бъде включено ползването на тези ресурси, които са в неограничен режим на достъп за всички студенти и съответните им разходи не зависят от посредничество посредством дейност на преподавателите, реализиращи учебни ангажменти с конкретни групи студенти. Такива преки разходни елементи са:

- разходи за Студентски съвет – всички разходи на звено „студентски съвет“;
- разходи за състоянието на кампуса – сумата от разходите за охрана, оградни съоръжения, СОТ, пропускателни и заключващи системи, местни данъци и такси (сгради, смет и отвеждане на дъждовна вода), дезинфекция, външни услуги за поддържане на инженерна инфраструктура (инсталации и мрежи, технически надзор на съоръжения, метрологични проверки и пожаробезопасност), градински инвентар и външно осветление;
- разходи за вода и хигиенни материали – сумата от всички разходи за вода и хигиенни материали;

- разходи за топлоенергия в учебни и общи помещения – разходите за топлоенергия се делят пропорционално на площите на учебни и общи помещения спрямо общата площ на отопляемите помещения;

- разходи за стипендии в основно звено – този вид разход се включва само за студенти в редовна форма на обучение и се получава като разходи за стипендии в съответното звено.

Използването на ресурси, което не отговаря на условието за причисляване на съответния разход към преките разходни елементи, определят обхвата на косвените разходни елементи. Такива косвени разходни елементи са:

- **Разходи за възнаграждение** по трудово и гражданско (свързано с учебна дейност – наднормени часове, магистърски курсове и курсове за докторанти) правоотношение на преподавателите на основен трудов договор – в тези разходи не се включват възнаграждения за хонорувани аудиторни учебни дейности извън учебните планове (курсове организирани като допълващо или продължаващо обучение, заплащано от обучаемите или от потребителите на кадри), но се включват хонорари по процедури за развитие на академичния състав, участия в комисии и други допълнителни дейности възложени със заповед, награди и други финансови стимули за постижения в полза на университета, рецензии на учебна литература и 50% на изплатените авторски възнаграждения за нея;

- **Приведени разходи за възнаграждение** по трудови и граждански правоотношения на лица извън щата на звеното, привлечени за извършване на учебна дейност и на лица от звеното, за които не се отчита учебно натоварване;

- **Разходи за командировка**, за всеки от преподавателите на основен трудов договор – в тези разходи се включва сумата от отчетените командировки, без ангажименти с изследователска или проектна дейност, които са отнесени към звената или техни подразделения;

- **Приведени разходи за командировка** на лица извън щата на звеното, привлечени за извършване на учебна дейност и на лица от звеното, за които не се отчита учебно натоварване;

- **Приведени разходи за вода, хигиенни материали и на разходи, свързаните със състоянието на кампуса** – получената стойност за тези разходи като преки елементи на себестойността се умножава по сумарния брой на щатни преподаватели и служители в звеното;

- **Приведени разходи за топлоенергия в учебни и общи помещения** – получената стойност за тези разходи като преки елементи на себестойността се умножава по сумарния брой на щатни преподаватели и служители в звеното;

- **Приведени разходи за топлоенергия в други помещения** с неучебно предназначение, ползвани от звената – определянето на тези разходи започва с изчисляване на остатъка между сумарния разход за топлоенергия и разходите (отчитани като преки и косвени) за топлоенергия в учебни и общи помещения. Този остатък се разделя по пропорцията между сумарната площ с неучебно предназначение, ползвана от основните звена, и общата отопляема площ, която не е отнесена към учебни и общи помещения. Общият дял на разходите за топлоенергия на основните звена се разделя между тях пропорционално на тяхното участие с площи в общия дял на този вид помещения;

- **Приведени общи разходи за топлоенергия** – определянето на тези разходи започва с изчисляване на остатъка между сумарния разход за топлоенергия и разходите (отчитани като преки и косвени) за топлоенергия в учебни и общи помещения и помещения с неучебно предназначение, ползвани от звената;

- **Приведени разходи за електроенергия в учебни и общи помещения** с общ електромер – този разход се изчислява като показанията на електромера се делят пропорционално на площите на учебни и общи помещения спрямо общата площ на захранваните помещения, а полученият резултат се умножава по миковата

цена на киловатчас. Изчислената стойност се разпределя между звената в съответствие с преподавателите, които ползват кабинети в същия клон на електрическата мрежа, пропорционално на тяхното сумарно учебно натоварване;

- **Приведени разходи за електроенергия** в други помещения с общ електромер, които се ползват с неучебно предназначение от звената – започва се с изчисляване на остатъка между сумарния разход за електроенергия в клона на електрическата мрежа и разходите за електроенергия в учебни и общи помещения. Този остатък се разделя по пропорцията между сумарната площ с неучебно предназначение, ползвана от основните звена, и общата площ на захранваните помещения, която не е отнесена към учебни и общи помещения. Общият дял на разходите за електроенергия на основните звена се разделя между тях пропорционално на тяхното участие с площи в общия дял на този вид помещения;

- **Приведени общи разходи за електроенергия** – определянето на тези разходи започва с изчисляване на остатъците между всеки от отчетените с общ електромер разходи и разходите за електроенергия в учебни и общи помещения и помещения с неучебно предназначение, ползвани от звената;

- **Приведени разходи на звената** – определянето на тези разходи започва със сумиране на отнесените към звената разходи по параграфи 10-11, 10-13, 10-14, 10-15, 10-20, 10-30 (само за лични кабинети), 10-98, 46-00, 51-00, 52-01, 52-03, 52-04, 52-05, 53-01 и 53-09;

- **Приведени общи разходи** – определянето на тези разходи (без разходите за НИР и проектна дейност) започва със сумиране на отнесените към звено РУ разходи по параграфи 01-00 и 05-00 за щатен персонал, който не е от щата на основните звена, 02-00 и 05-00 за лица извън щата на основните звена или са привлечени с ангажимент извън обхвата на тяхната дейност, 10-11, 10-13, 10-14, 10-15, 10-16 (само горива), 10-20, 10-30 (без лични кабинети), 10-40 (само МПС, винетки, технически преглед на МПС и мита), 10-51, 10-52, 10-62, 10-69, 10-91, 10-92, 10-98, 46-00, 51-00, 52-01, 52-03, 52-04, 52-05, 53-01 и 53-09.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Представената фрагментация на учебната дейност и обхват на нейните разходни елементи позволява при определяне на себестойността на обучението на студентите да се отчетат в значима степен особеностите за осъществяване на учебния процес. Това е предпоставка, която улеснява извършването на анализ за състоянието на учебната дейност и за оценка на ефективността и нивото на нейното качество.

ЛИТЕРАТУРА

[1] Григоров, В., М. Върбанов, С. Савов. Предпоставки за икономическа устойчивост на университетското образование. Научна конференция ТУ-София, филиал Сливен, 2014, (под печат)

За контакти:

Проф. д.т.н Веселин Григоров, Катедра "ТММРМ", Русенски университет "Ангел Кънчев", тел.: 082-888 508, e-mail: vgrigorov@uni-ruse.bg

Докладът е рецензиран.